

Πρόλογος

Η έκθεση ανέκαθεν αποτελούσε –και δυστυχώς συνεχίζει να αποτελεί– την «αχίλλειο πτέρνα» των περισσότερων μαθητών, πιθανότατα λόγω της μη επαρκούς διδασκαλίας του μαθήματος και της ελλιπούς παροχής συγκεκριμένων κατευθύνσεων και μεθοδολογιών που θα διευκόλυναν το μαθητή και θα τον βοηθούσαν να αντεπεξέλθει στις δυσκολίες του μαθήματος. Το συγκεκριμένο εγχειρίδιο δημιουργήθηκε με στόχο όχι απλά να αποτελέσει ένα ακόμα βοήθημα για την έκθεση, αλλά καλύπτοντας τις ανάγκες των μαθητών της Γ΄ Γυμνασίου να συνδράμει στην ομαλή μετάβασή τους στο Λύκειο. Για αυτό, δεν περιορίζεται απλά στην απάντηση των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου, αλλά προσπαθεί με μια πληθώρα ασκήσεων αυτενέργειας να εγκλιματίσει σταδιακά το μαθητή της Γ΄ Γυμνασίου στην έκθεση ιδεών του Λυκείου.

Πιο συγκεκριμένα το βιβλίο αυτό διαρθρώνεται ως εξής:

- **Θεωρία σχολικού βιβλίου:** με συνοπτικό και λειτουργικό τρόπο παρατίθεται η θεωρία του σχολικού βιβλίου της έκφρασης – έκθεσης Γ΄ Γυμνασίου ανά ενότητα.
- **Απαντήσεις στις ασκήσεις του σχολικού βιβλίου:** δίνονται απαντήσεις σε όλες τις ασκήσεις του σχολικού βιβλίου
- **Συμπληρωματικές ασκήσεις αυτενέργειας:** δίνεται ένα σύνολο ασκήσεων, που είναι παρεμφερείς με αυτές του σχολικού βιβλίου, με στόχο ο μαθητής να εξασκηθεί περισσότερο και να εξοικειωθεί αρτιότερα με τη θεωρία.
- **Κριτήρια αξιολόγησης ανά ενότητα:** στο τέλος κάθε ενότητας υπάρχει ένα τεστ αξιολόγησης που αποτελείται από ασκήσεις σχετικές με τη θεωρία που διδάχτηκε στην αντίστοιχη ενότητα και **είναι διαρθρωμένο με βάση το νέο τρόπο εξέτασης που προβλέπει το υπουργείο**. Λόγω της δομής του κάθε τεστ (κείμενο – ασκήσεις – έκθεση) μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από τον εκπαιδευτικό αυτούσιο ως διαγώνισμα.
- **Γενικά κριτήρια αξιολόγησης:** στο τέλος του βιβλίου δίνονται 5 γενικά τεστ αξιολόγησης με ασκήσεις από όλη την ύλη του σχολικού βιβλίου, αλλά και με ασκήσεις υψηλότερου βαθμού δυσκολίας, που στόχο έχουν τον προϋδεασμό αλλά και την σταδιακή εξοικείωση του μαθητή με τις ασκήσεις της έκθεσης της Α΄ Λυκείου.

- **Απαντήσεις στις συμπληρωματικές ασκήσεις αυτενέργειας, στα κριτήρια αξιολόγησης ανά ενότητα και στα γενικά κριτήρια αξιολόγησης:** με τις απαντήσεις των ασκήσεων όλων των κριτηρίων παρέχεται η δυνατότητα στο μαθητή να αυτοαξιολογηθεί, να εντοπίσει τα λάθη του και κατά συνέπεια να αυτοβελτιωθεί.

Χρύσα Σαββάκη
Σεπτέμβρης 2006, Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

1η ΕΝΟΤΗΤΑ

Η Ελλάδα στον κόσμο

1. Θεωρία	
Είδη προτάσεων	14
Τρόποι σύνδεσης προτάσεων	14
Σύνθεση ερευνητικής εργασίας	15
2. Λύσεις των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου	
Α. Εισαγωγικά κείμενα	17
Β. Παρατακτική και υποτακτική σύνδεση των προτάσεων	19
<i>B1. Οι διάφοροι τρόποι σύνδεσης των προτάσεων</i>	<i>19</i>
<i>B2. Οι επιλογές στις συνδέσεις των προτάσεων και οι συνέπειές τους στο λόγο</i>	<i>24</i>
<i>B3. Οι συνδέσεις των προτάσεων στον προφορικό λόγο</i>	<i>26</i>
Γ. Σύνθεση ερευνητικών εργασιών	28
Δ. Λεξιλόγιο	30
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	35
3. Συμπληρωματικές ασκήσεις αυτενέργειας	37
4. Κριτήριο αξιολόγησης	40

2η ΕΝΟΤΗΤΑ

Γλώσσα - γλώσσες και πολιτισμοί του κόσμου

1. Θεωρία	
Τύποι των δευτερευουσών προτάσεων	44
Ονοματικές προτάσεις	44
Πολυσημία των λέξεων	45

2. Λύσεις των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου	
A. Εισαγωγικά κείμενα	46
B. Είδη δευτερευουσών προτάσεων	49
<i>B1. Ονοματικές και επιρρηματικές προτάσεις</i>	49
<i>B2. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις: Ειδικές</i>	51
<i>B3. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις: Βουλητικές</i>	52
<i>B4. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις: Ενδοιαστικές</i>	53
Γ. Λεξιλόγιο	54
Δ. Διατύπωση αιτιολογημένων κρίσεων	59
E. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	63
3. Συμπληρωματικές ασκήσεις αυτενέργειας	66
4. Κριτήριο αξιολόγησης	70

3η ΕΝΟΤΗΤΑ

Είμαστε όλοι ίδιοι, είμαστε όλοι διαφορετικοί

1. Θεωρία	
Ερωτηματικές προτάσεις	76
Ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις	76
Ευθύς και πλάγιος λόγος	77
Κυριολεξία – μεταφορά – παρομοίωση	78
2. Λύσεις των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου	
A. Εισαγωγικά κείμενα	79
B. Ερωτηματικές προτάσεις – Ευθύς και πλάγιος λόγος	81
<i>B1. Ερωτηματικές προτάσεις</i>	81
<i>B2. Οι ερωτήσεις στον πλάγιο λόγο</i>	86
<i>B3. Από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο και αντίστροφα</i>	89
Γ. Λεξιλόγιο	92
Δ. Σχήματα λόγου: κυριολεξία και μεταφορά	93
E. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	99
3. Συμπληρωματικές ασκήσεις αυτενέργειας	103
4. Κριτήριο αξιολόγησης	107

4η ΕΝΟΤΗΤΑ

Ενωμένη Ευρώπη και Ευρωπαίοι πολίτες

1. Θεωρία	
Αναφορικές προτάσεις	112
Συνώνυμα – Αντώνυμα – Ταυτόσημα	113
2. Λύσεις των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου	
A. Εισαγωγικά κείμενα	115
B. Αναφορικές προτάσεις	118
<i>B1. Επιθετικές αναφορικές προτάσεις</i>	119
<i>B2. Ελεύθερες αναφορικές προτάσεις</i>	122
<i>B3. Γένος, αριθμός και πτώση της αναφορικής αντωνυμίας ο οποίος</i>	124
<i>B4. Το που και οι προθετικές φράσεις</i>	126
Γ. Ελληνικά σε ξένες γλώσσες	128
Δ. Συνώνυμα – Αντίθετα	131
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	136
3. Συμπληρωματικές ασκήσεις αυτενέργειας	140
4. Κριτήριο αξιολόγησης	143

5η ΕΝΟΤΗΤΑ

Ειρήνη – Πόλεμος

1. Θεωρία	
Δευτερεύουσες προτάσεις: Αιτιολογικές – Τελικές	150
Διάκριση μεταξύ τελικών και βουλητικών προτάσεων	150
Ομώνυμα - Παρώνυμα	151
2. Λύσεις των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου	
A. Εισαγωγικά κείμενα	152
B. Τελικές και αιτιολογικές προτάσεις	154
<i>B1. Τελικές προτάσεις</i>	154
<i>B2. Αιτιολογικές προτάσεις</i>	158
Γ. Αναλύοντας το κείμενο στα συστατικά του	161

Δ. Λεξιλόγιο	165
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	167
3. Συμπληρωματικές ασκήσεις αυτενέργειας	172
4. Κριτήριο αξιολόγησης	175

6η ΕΝΟΤΗΤΑ

Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών

1. Θεωρία	
Δευτερεύουσες προτάσεις: Χρονικές – Υποθετικές	180
Υπώνυμα – Ορισμός	181
2. Λύσεις των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου	
Α. Εισαγωγικά κείμενα	182
Β. Χρονικές και υποθετικές προτάσεις	184
<i>B1. Χρονικές προτάσεις</i>	<i>184</i>
<i>B2. Υποθετικές προτάσεις</i>	<i>188</i>
Γ. Υπώνυμα – Ορισμός	192
Γ1. Υπώνυμα	193
Γ2. Ορισμός	194
Δ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	198
3. Συμπληρωματικές ασκήσεις αυτενέργειας	202
4. Κριτήριο αξιολόγησης	205

7η ΕΝΟΤΗΤΑ

Τέχνη: Μια γλώσσα για όλους, σε όλες τις εποχές

1. Θεωρία	
Δευτερεύουσες προτάσεις: Αποτελεσματικές – Εναντιωματικές	210
Μετωνυμία	211
2. Λύσεις των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου	
Α. Εισαγωγικά κείμενα	212

B. Αποτελεσματικές και εναντιωματικές προτάσεις	.214
<i>B1. Αποτελεσματικές προτάσεις</i>	.214
<i>B2. Εναντιωματικές προτάσεις</i>	.216
Γ. Μετωνυμία	.218
Δ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	.220
3. Συμπληρωματικές ασκήσεις αυτενέργειας	.224
4. Κριτήριο αξιολόγησης	.226

8η ΕΝΟΤΗΤΑ

Μπροστά στο μέλλον

1. Θεωρία	
Άκλιτες λέξεις – Τα μόρια	.230
Σημεία στίξης	.231
Σχήματα λόγου	.233
Περίληψη	.234
2. Λύσεις των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου	
A. Εισαγωγικά κείμενα	.235
B. Μόρια	.237
Γ. Στίξη	.240
Δ. Σχήματα λόγου	.246
E. Περίληψη	.249
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	.251
3. Συμπληρωματικές ασκήσεις αυτενέργειας	.256
4. Κριτήριο αξιολόγησης	.259

Γενικά κριτήρια αξιολόγησης

1ο κριτήριο αξιολόγησης	.264
2ο κριτήριο αξιολόγησης	.268
3ο κριτήριο αξιολόγησης	.272
4ο κριτήριο αξιολόγησης	.276
5ο κριτήριο αξιολόγησης	.280

Απαντήσεις

Στις συμπληρωματικές ασκήσεις αυτενέργειας286

Στα κριτήρια αξιολόγησης ανά ενότητα298

Στα γενικά κριτήρια αξιολόγησης310

Βιβλιογραφία323